

FENOMENUL ION DRĂGOI – EXPONENȚIAL PENTRU FOLCLORUL ROMÂNESC DIN ZONA BACĂULUI

<https://doi.org/10.52673/18570461.21.1-60.17>
CZU: 784.4:785:787.3.071.1(498)

Doctorand **Vitalie GRIB**

E-mail: v_tgrib@yahoo.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6539-1610>

Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

PHENOMENON OF ION DRAGOI – EXPONENTIAL FOR THE ROMANIAN FOLKLORE FROM THE BACAU AREA

Summary. Instrumental musical folklore, especially playing and listening songs, was and remains in the repertoire of professional musicians, fiddlers. Among them, the fiddlers-violinists have a special role in the preservation, promotion and development of popular instrumental music. We refer to those who are faithful to local traditions both in terms of interpretive style and repertoire. A virtuoso of the bow is the great Moldavian fiddler from the Bacau area Ion Dragoi. He left us a rich legacy of songs, which became models of inspiration, but also samples for the training of young violinists. The analysis of Ion Dragoi's interpretive manner will allow us to achieve a further systematization of the particularities of violin performance specific to the folk space of historical Moldova.

Keywords: popular instrumental music, fiddler-violinist, Ion Dragoi, ornaments, interpretation.

Rezumat. Folclorul muzical instrumental, în special melodiile de joc și cele de ascultare, a fost și rămâne în repertoriul muzicanților profesioniști, al lăutarilor. Dintre aceștia un rol aparte în păstrarea, promovarea și dezvoltarea muzicii instrumentale populare le revine lăutarilor-violoniști. Ne referim la cei care sunt fideli tradițiilor locale atât din punct de vedere al stilului interpretativ, cât și al repertoriului. Un virtuoz al arcușului este marele lăutar din zona Bacăului Ion Drăgoi. El ne-a lăsat o moștenire bogată de melodii, care au devenit modele de inspirație, precum și mostre pentru instruirea tinerilor violoniști. Analiza manierei interpretative a lui Ion Drăgoi ne va permite realizarea unei sistematizări ulterioare a particularităților de execuție violonistică specifice spațiului folcloric al Moldovei istorice.

Cuvinte-cheie: muzică instrumentală populară, lăutar-violonist, Ion Drăgoi, ornamente, interpretare.

INTRODUCERE

Folclorul din spațiul geografic al Moldovei istorice, păstrat și dezvoltat cu o deosebită dragoste și consecvență de-a lungul timpului, reprezintă un domeniu original și valoros al culturii spirituale românești, care se distinge printr-un șir de trăsături muzicale, coregrafice, etnografice etc. Talentați rapsozi ai cântecului și dansului popular, lăutari cu un bogat repertoriu de melodii instrumentale ai acestui ținut au perpetuat tradițiile folclorice cu pioșenie, dovedind dragoste și respect pentru memoria și geniul artistic al străbunilor.

O zonă specială din punct de vedere al păstrării și promovării tradițiilor locale din spațiul geografic al Moldovei istorice este Bacăul. Datorită amplasării sale zonale, folclorul muzical băcăuan se caracterizează prin anumite structuri melodice, ritmice etc., ceea ce îi conferă originalitate și valoare artistică deosebită. Aceste particularități ale repertoriului muzical folcloric reflectă anumite interferențe cu zonele folclorice învecinate. Aici întâlnim și *Hora la 6/8* ca în Bucovina,

Corăgheasca, Bătuta și Jocul sau *Cântecul de nuntă* în tempo de geampara din sudul Moldovei. Fenomenul poate fi explicat prin faptul că „Poziția și cadrul natural au favorizat dezvoltarea rapidă a așezării de pe Bistrița, încă din Evul Mediu, Bacăul devenind un important nod de intersecție a principalelor artere comerciale din partea central vestică a Moldovei. Drumul Siretului sau Drumul Moldovenesc, care unea orașele baltice cu zona dunăreano-pontică, se intersecta cu Drumul Păcurii, ce începea la Moinești, cu Drumul Sării, dinspre Târgu Ocna, cu Drumul Brașovului (drumul de jos), cu Drumurile Transilvaniei ce traversau Carpații Orientali prin pasurile Ghimeș, Bicăz, Tulgheș, și cu drumul plutelor, pe Bistrița” [1].

Astfel păstrându-se particularitățile graiului folcloric local, acesta s-a îmbogățit creativ cu anumite elemente specifice zonelor folclorice megieșe. Spațiul folcloric al Bacăului a produs în timp lăutari cu renume care au păstrat cântecele și melodiile instrumentale populare autentice, aceștia fiind: Alexandru Mihai (vioară), Ion Lăcătușu (clarinet), Ion Mandache (vioară), Gheorghe Năstase (clarinet), Mihai Tănase

(vioară), Petru Alistar (fluer, caval) ș.a. Rapsozii nominalizați au preluat și au dezvoltat structurile muzicale tradiționale specifice zonei, păstrând cu acuratețe stilul interpretativ al repertoriului.

„NĂSCUT DIN SOARELE MUZICII FOLCLORICE ROMÂNEȘTI”

Un valoros reprezentant al ținutului folcloric băcăuan este violonistul Ion Drăgoi (1928–1988), unul dintre cei mai mari lăutari din arealul moldovenesc. Cu diferite ansambluri de muzică populară a efectuat un șir de turnee în Europa, America, a obținut numeroase trofee la concursurile naționale și internaționale. Printre melodiile sale celebre se numără: *Țărăneasca*, *Corăgheasca lui Drăgoi*, *Bătuta de la Nadișa*, *Hora de la Măgura*, *Doina moldovenească*, *Sârba bătrânească* ș.a. Ion Drăgoi a colaborat cu artiști de muzică populară precum Marcel Budala, Toni Iordache, Gheorghe Zamfir, Paraschiv Oprea, cu Benone Sinulescu. Acesta din urmă, un bun prieten al violonistului, menționează următoarele: „Nu se știe când și dacă se va mai naște un alt prunc din soarele muzicii folclorice românești, cum a fost Ion Drăgoi!... A fost și a rămas până azi unic. Transmitea fior, cânta din adâncul inimii, se dăruia, iubea muzica populară și dăruia cântece instrumentale ce câștigau iubirea tuturor. Nu povestesc, ci depun mărturie că Ion Drăgoi a fost strălucitor, unic, într-un timp al muzicii folclorice românești urcată la limita de vârf a genului” [2]. De menționat că Ansamblul Folcloric „Busuioicul” din Bacău organizează în fiecare an, cu sprijinul Consiliului Județean, Festivalul National de Folclor „Ion Drăgoi”.

Ion Drăgoi se remarcă prin maniera sa interpretativă și repertoriul bogat. Pe lângă melodiile de dans și ascultare, preluate și prelucrate din repertoriul tradițional, la Drăgoi întâlnim „piese concertante, creații cu caracteristici melodice lăutărești cu dezvoltări mai ample arhitectonice și ale sistemului sonor, cadențe interioare și finale, modulații mai multe pe fraze și perioade” [3, p. 32].

Repertoriul lui Ion Drăgoi conține, în mare parte, melodii de dans precum *Hora*, *Corăgheasca*, *Bătuta*, *Țărăneasca*, *Sârba* ș.a. Anume aceste dansuri populare au conservat elementele arhaice. Mișcărilor coregrafice, rotirile în cercuri mai mari sau mai mici, dar și în perechi cu pași mărunți și bătaii mai ales pe contratimp, îndemneau lăutarii să accentueze, să ornamenteze acele motive melodice ce corespundeau anumitor figuri coregrafice pe parcursul dansului, astfel susținând, prin particularitățile structurale și interpretative atribuite liniei melodice dansul propriu-zis, dându-i un colorit specific.

Sensibilitatea artistică, stăpânirea impecabilă a tehnicii interpretative, măiestria acestui muzician au făcut ca repertoriul lui violonistic să fie preluat de alte generații de lăutari, fiind tratat ca model de artă interpretativă și valoare artistică. În piesele lui Ion Drăgoi întâlnim acele „artificii” muzicale interpretative ce ilustrează măiestria artistului în abordarea melodi-co-ritmică prin amplificarea sistemului sonor, a ornamentării și improvizației în concordanță cu posibilitățile tehnice ale instrumentului, cu experiența artistică și talentul lăutarului.

PARTICULARITĂȚILE MANIEREI INTERPRETATIVE

Lăutarul I. Drăgoi este un reprezentant virtuos al muzicii populare instrumentale violonistice. Atât prin repertoriul său, cât și prin stilul interpretativ, muzicianul păstrează specificul autentic al folclorului moldovenesc. În repertoriul muzical al lui I. Drăgoi, înregistrat și promovat prin intermediul audiovizualului, descoperim o iscusință inedită de a împleti cu o abilitate scrupuloasă dantela ornamentală în melodiile de ascultare și de joc.

Dirijorul, compozitorul și folcloristul Constantin Arvinte scrie: „Ion Drăgoi moștenește de la tatăl său, Gheorghe Drăgoi, un impresionant repertoriu tradițional de melodii, doine, cântece și jocuri pe care îl înmagazinează datorită memoriei sale fantastice, îl șlefuește cu gust și sensibilitate și-l prezintă publicului în interpretări pline de farmecul și vigoarea marelui său talent. Păstrarea și perpetuarea în timp a acestui repertoriu – minunat tezaur de artă folclorică, în interpretări de mare strălucire și vivacitate, îl așază definitiv pe violonistul Ion Drăgoi în galeria marilor artiști moldoveni ai arcușului, înaintași de faimă ai artei interpretative românești” [4, p. 5].

Analizând repertoriul interpretat de Ion Drăgoi, pe care l-am transcris după rigorile științifice, observăm anumite principii de utilizare a ornamentelor. În melodiile de joc (de dans) întâlnim ornamente scurte, simple, accentuate, executate rapid, iar în cele de ascultare – ornamente combinate, compuse, interpretate în spiritul piesei respective, integrându-se firesc în textura melodiei.

Unul dintre cele mai frecvent întâlnite ornamente în repertoriul violonistic al lui I. Drăgoi este apogiatura. Ea se utilizează în linia melodică atât pe timpul tare, cât și pe cel slab. În notația muzicală este scrisă sub formă de note mici sau cu note reale de durate foarte scurte, așa-numitele apogiaturi descifrate. Apogiaturile anterioare se folosesc la intervale diferite începând cu secunda și finalizând cu octava, de ase-

menea întâlnim și apogiaturile posterioare la aceleași intervale. Ultima îndeplinește, în special, un rol de legătură. Ea unește fluxul melodic și este folosită în melodiile dansurilor: *Corăghească*, *Hang*, *Floritică*, la capetele¹ de motiv după prima optime a timpului tare în măsurile de 2/4.

În melodiile de joc *Hora de mână pe bătăi*, *Bătuta de la Măgura*, *Bătuta de la Săucești* este folosită mai frecvent apogiatura simplă superioară, aflată pe jumătatea a doua a timpului doi. În mare parte, apogiaturile simple superioare sau inferioare sunt utilizate de I. Drăgoi la o secundă mică sau mare de nota pe care o însoțește. Tot în aceste melodii menționăm utilizarea unei tehnici deosebite a digitației, spre exemplu în interpretarea apogiaturii glisate, ea fiind executată prin alunecarea degetelor pe coardă în cadrul unei poziții în ascendență, unde degetul superior este înlocuit cu cel inferior sau glisarea cu ambele degete. Acest ornament creează un efect sonor *dolce*. O altă apogiatură glisată se regăsește în *Hangul de la Nănești*, fiind interpretată cu degetul patru pe coarda *mi* în poziția a treia, lunecând de la sunetul *re diez* la sunetul *mi* și evitând urcarea în altă poziție. În *Bătuta de la Măgura* apogiatura glisată este folosită doar prin lunecarea degetului unu pe coarda *mi* de la sunetul *fa diez* la sunetul *sol*, evitând degetul doi.

În melodiile interpretate de Ion Drăgoi întâlnim și apogiaturile anterioare duble, triple, cvadruple și multiple. Acestea sunt prezente deseori în melodiile de ascultare *Doina moldovenească*, *Am iubit și-am să iubesc* și însoțesc notele de durată mai lungă, fiind executate pe treptele alăturate, superioare sau inferioare. Apogiaturile cvadruple sau multiple, interpretate treptat ascendent sau descendent spre nota reală a melodiei, se mai numesc apogiaturi tirade.

Un ornament folosit frecvent de Ion Drăgoi este mordentul superior și inferior. El se interpretează în felul următor: se execută nota reală din melodie, apoi se atacă nota vecină superioară sau inferioară, revenind la prima. În marea majoritate a cazurilor mordentele sunt cântate la interval de secundă mică, dar se întâlnesc și mordente la interval de secundă mare sau mărită (*Sârba de la Izvoare*). Ultimele sunt determinate de alegerea digitației comode în funcție de armura pe care o conține tonalitatea piesei sau evitarea trecerii în semi-poziții, folosindu-se coarda liberă. În *Bătuta de la Pancești*, *Hora de la Teșcani* I. Drăgoi utilizează de asemenea mordentul dublu, interpretat pe timpul tare sau pe sincopă prin mici accente, evidențiind pul-

sația ritmică. *Hangul de la Parincea* oferă un exemplu interesant de folosire a mordentului și a apogiaturii: mordentul fiind interpretat pe timpul tare, iar apogiatura pe cel slab, subliniind ritmul de dans.

Un ornament original la care apelează Ion Drăgoi este triful, efectuat rapid, alternând sunetul din melodie cu sunetul vecin superior la interval de secundă mică. Poate fi prezent pe notele puțin accentuate, fie pe timpul tare, pe timpul slab sau sincopă. Astfel, în piesele lirice: *La stejar la rădăcină*, *Am iubit și-am să iubesc*, *Nu mai plânge, codrule*, *Doina moldovenească*, este interpretat un tril cu întârziere, situat pe notele de durate mai lungi, fiind executat pe a doua jumătate din durata notei. De asemenea, întâlnim un alt tip de tril – triful glisat. În melodiile: *Corăghește de la Livezi*, *Sârba bătrânilor*, *Hangul de la Nănești*, acest tril se cântă prin alunecarea ambelor degete în ascendență la un interval mai mic de o secundă, se produce un schimb rapid al digitației, fiind substituit în final cel superior cu cel inferior.

Procedeele de *glissando*, un element cu funcție ornamentală practicat în repetate rânduri de violoniștii lăutari, este explorat și de I. Drăgoi. Spre exemplu, în melodiile *Corăghește de la Livezi*, *Hora de Moinești*, *Hora de la Teșcani* observăm folosirea procedeeului atât în ascendență, cât și în descendență.

În melodiile doinite din repertoriul lui Ion Drăgoi este prezent adeseori grupetul. De regulă, interpretul înlocuiește prima notă cu nota vecină inferioară. În doinele *Când eram în vremea mea*, *Doina moldovenească*, *Cine nu știe ce-i dorul*, fraza muzicală se încheie cu un grupet superior din patru sunete, care se repetă de mai multe ori pe *legato* în *diminuendo*, trecând în mordenți inferiori pe sunetul principal, interpretate la un arcuș prin trăsătura *portamento*. Sonoritatea obținută în urma interpretării acestui grup de ornamente este asemănător unor suspine și creează o atmosferă jalnică, tristă. În cadențele unde grupetul doar se repetă de mai multe ori, el imită fluierul ciobănesc. Tot în repertoriul doinit întâlnim diferite figuri ornamentale, precum îmbinări de apogiaturi, triluri, mordenți și grupete. Subliniem că în timpul interpretării ornamentarea are un caracter improvizatoric, care ține de inspirația și experiența lăutarului, dar și de starea sa emoțională, psihologică de moment a violonistului.

CONCLUZII

Așadar, din paleta complexă a manierei interpretative a lăutarului violonist Ion Drăgoi a fost analizat fenomenul ornamental. Dintre ornamentele utilizate în practica instrumentală tradițională, în reperto-

¹ Expresie folosită în literatura de specialitate. Vezi: Sârbu G. Folclor muzical instrumental din Moldova. Ținutul Bacăului. Iași: ARTES, 2003. p. 52.

riul lui Ion Drăgoi întâlnim marea majoritate a procedeelelor ornamentale cunoscute, care îndeplinesc funcții multiple: cea nemijlocită de înfrumusețare; de legătură între sunete, pasaje; de exprimare a unui anumit conținut; artistico-expresivă; de reflectare a unei stări spirituale și psihologice a lăutarului, astfel îmbogățind enorm linia melodică, conferindu-i unicitate, individualitate, personalitate. Abordarea repertoriului violonistic a lui Ion Drăgoi necesită o mare atenție la transcrierea și executarea corectă, în primul rând, a sistemului ornamental utilizat, pentru a nu denatura specificul stilistic tradițional al zonei folclorice, contribuind, astfel, la păstrarea și promovarea manierei interpretative caracteristice acestuia.

BIBLIOGRAFIE

1. Bacău. [on-line] <https://ro.wikipedia.org/wiki/Bac%C4%83u> (vizitat la 02.12.2020).
2. Ion Drăgoi. [on-line] https://ro.wikipedia.org/wiki/Ion_Dr%C4%83goi (vizitat la 02.12.2020).
3. Sârbu G. Folclor muzical instrumental din Moldova. Ținutul Bacăului. Iași: ARTES, 2003. 345 p.
4. Ion Drăgoi – violonist desăvârșit/editiție îngrijită de Constantin Arvinte. Bacău: Corgal Press, 2001. 232 p.
5. Georgescu F. Folclorul muzical bănățean. În: Revista de Folclor. Anul VI, nr. 3-4. București: Editura Muzicală, 1961, p. 96-10.
6. Rădulescu-Pășcu C. Ornamentica melodicii vocale în folclorul românesc. București: Editura Muzicală a Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor din România, 1998. 199 p.

Arta cămășii cu altiță – candidat pentru Lista reprezentativă a patrimoniului UNESCO.
Medicul Liliana Calancea din Strășeni în cămașă de Codru.